

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

Західноукраїнський національний університет

Навчально-науковий інститут міжнародних відносин ім. Б. Д. Гаврилишина

Кафедра іноземних мов та інформаційно-комунікаційних технологій

ІВАНЕЦЬ Ірина Богданівна

**Формування комунікативної компетентності здобувачів освіти з
допомогою медіатехнологій / Formation of Students` Communicative
Competence Using Media Technologies**

спеціальність: 035 – Філологія

освітньо-професійна програма – Філологія (германські мови): методика викладання і переклад

Кваліфікаційна робота

Виконав студент групи ФІЛм-21

І. Б. Іванець

Науковий керівник

Кваліфікаційну роботу

допущено до захисту:

“ ___ ” _____ 20__ р.

Завідувач кафедри

ТЕРНОПІЛЬ - 2025

АНОТАЦІЯ

Роботу присвячено дослідженню та вивченню того, як саме сучасні медіатехнології допомагають здобувачам освіти розвинути ключові комунікативні навички. Це надзвичайно важливо сьогодні, адже цифровий світ змінюється блискавично, і освіта має йти в ногу з цими змінами, використовуючи медіа як потужні засоби для навчання та спілкування.

Перший розділ закладає теоретичну базу: ми проаналізували провідні наукові думки щодо сутності комунікативної компетентності, а також визначили її ключову роль у сучасній освітній системі. Тут також описано, які психологічні та педагогічні умови є критично важливими для забезпечення успішного розвитку цих комунікативних навичок у студентів.

Другий розділ фокусується на практиці: ми детально охарактеризували різні медіатехнології, представили їхню класифікацію та оцінили, який потенціал вони мають для покращення освітнього процесу. Ми дослідили, як саме цифровий контент може допомогти розвивати мовленнєві здібності, і проаналізували роль інтерактивних платформ та онлайн-сервісів у стимулюванні активного навчального спілкування.

У третьому розділі представлені результати нашого емпіричного дослідження. Ми провели експеримент серед здобувачів освіти 9-х класів, описали його організацію, обрані діагностичні тести та інструменти. Головна частина розділу — аналіз змін у рівнях комунікативної компетентності студентів до та після того, як ми застосували розроблену нами медіатехнологічну програму.

Практична значущість роботи полягає у створенні та апробації методичної системи формування комунікативної компетентності засобами медіатехнологій, яку можуть використовувати педагоги в закладах загальної середньої освіти.

ABSTRACT

This master's thesis delves into the how and why of boosting students' communication skills using cutting-edge media technologies. The research is highly relevant because the digital world is evolving rapidly, making it essential for education to adapt to the demands of the information society, where media tools are pivotal for both learning and connecting.

The first chapter establishes the theoretical groundwork by analyzing key scientific perspectives on what defines communicative competence and pinpointing its vital place in today's educational model. We identify and explain the specific psychological and pedagogical settings that are crucial for students to effectively build these communication abilities.

Chapter two shifts the focus to media technologies themselves, classifying them and exploring their full potential within the learning process. We investigate how digital content can be harnessed to sharpen language skills, and we examine the role of interactive platforms and online services in motivating and facilitating student communication.

The final chapter presents the tangible results of our hands-on (empirical) study conducted with 9th-grade students. This section details the design of the pedagogical experiment, the diagnostic instruments used, and, most importantly, the analysis of changes in students' communication competence levels before and after the intervention of the developed media-based program.

The practical significance of the thesis lies in the development and testing of a methodological system for forming communicative competence through media technologies.

ЗМІСТ

АНОТАЦІЯ	3
ABSTRACT	4
ВСТУП	5
РОЗДІЛ 1. ЛІНГВІСТИЧНІ ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ЗДОБУВАЧІВ ОСВІТИ	7
1.1. Поняття мовленнєвої компетентності в сучасній освіті	7
1.2. Значення мовленнєвої компетентності в навчальному процесі	10
1.3. Психолого-педагогічні умови розвитку комунікативних умінь у здобувачів освіти	13
РОЗДІЛ 2. ВИКОРИСТАННЯ МЕДІАТЕХНОЛОГІЙ ЯК ЗАСОБУ РОЗВИТКУ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ	17
2.1. Поняття та види медіатехнологій в освітньому процесі	17
2.2. Можливості цифрового контенту у формуванні мовленнєвих навичок... 22	
2.3. Інтерактивні платформи та онлайн-сервіси як засіб стимулювання комунікації.....	25
РОЗДІЛ 3. ЕМПІРИЧНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ ВПЛИВУ МЕДІАТЕХНОЛОГІЙ НА КОМУНІКАТИВНУ КОМПЕТЕНТНІСТЬ ЗДОБУВАЧІВ ОСВІТИ	30
3.1. Організація та методика проведення педагогічного дослідження	30
3.2. Аналіз рівня сформованості комунікативної компетентності здобувачів освіти до та після експерименту.....	34
3.3. Впровадження медіапрактик і оцінка результатів експериментального навчання.....	39
ВИСНОВКИ	45
СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ	49
ДОДАТКИ	52

ВСТУП

Актуальність дослідження. У сучасному інформаційному просторі, де цифрові інструменти є нормою, пріоритетом стає формування комунікативної компетентності здобувачів освіти. Швидка еволюція медіа переосмислює класичні освітні методи, пропонуючи інноваційні шляхи для вдосконалення навичок спілкування. Актуальність роботи диктується необхідністю гнучкої адаптації навчального процесу до реалій цифрової ери та вимогою надати студентам здатність ефективно комунікувати в різноманітних ситуаціях за допомогою сучасних медіа.

Аналіз сучасного стану проблеми. Проблема застосування медіатехнологій безпосередньо в освітньому процесі була ґрунтовно висвітлена у працях таких вчених, як Л. Найдьонова та М. Слюсаревський [10], Г. Онкович [13], Л. Петрик [14; 15; 16]. Крім того, Н. Лашук [12] досліджувала ключову роль медіаосвіти в контексті професійної підготовки, а М. Ячменик [21] займалася аналізом методологічних засад використання медіаосвітніх засобів.

Мета дослідження – теоретично обґрунтувати та експериментально перевірити ефективність використання медіатехнологій у формуванні комунікативної компетентності здобувачів освіти.

Об'єкт дослідження – процес формування комунікативної компетентності здобувачів освіти у сучасному освітньому середовищі.

Предмет дослідження – педагогічні умови та методи використання медіатехнологій для формування комунікативної компетентності здобувачів освіти.

Завдання дослідження:

Здійснити теоретичний аналіз наукових підходів до розуміння сутності комунікативної компетентності та особливостей її формування в здобувачів освіти.

Визначити роль та потенціал медіатехнологій у розвитку комунікативних навичок здобувачів освіти.

Розробити та обґрунтувати методичну систему формування комунікативної компетентності здобувачів освіти засобами медіатехнологій.

Експериментально перевірити ефективність розробленої методичної системи та визначити педагогічні умови її успішної реалізації.

Розробити практичні рекомендації щодо використання медіатехнологій для формування комунікативної компетентності здобувачів освіти.

Це дослідження має високу практичну цінність, оскільки його результатом є конкретні інструменти, готові до використання:

- Розроблено та успішно випробувано цілісну методичну систему для розвитку комунікативної компетентності здобувачів освіти, що опирається на сучасні медіатехнології.
- Створено повний пакет навчально-методичних матеріалів (посібників, рекомендацій) для безпосередньої допомоги вчителям.
- Підготовлено надійний діагностичний інструментарій, який дозволяє об'єктивно оцінити поточний рівень комунікативної компетентності здобувачів освіти.

Методи дослідження: теоретичні (аналіз, синтез, узагальнення, систематизація наукових джерел); емпіричні (спостереження, опитування, тестування, педагогічний експеримент); статистичні (кількісний та якісний аналіз експериментальних даних).

Структура дослідження. Магістерська робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел та додатків.

РОЗДІЛ 1. ЛІНГВІСТИЧНІ ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ЗДОБУВАЧІВ ОСТВИТИ

1.1. Поняття мовленнєвої компетентності в сучасній освіті

Комунікативна компетентність є однією з ключових компетентностей, необхідних для успішної самореалізації особистості в сучасному інформаційному суспільстві [10; 13; 18]. Концептуальні основи формування комунікативної компетентності закладені в численних дослідженнях вітчизняних та зарубіжних науковців, які розглядають це поняття як складне, багатоаспектне явище.

У сучасній науково-педагогічній літературі комунікативну компетентність визначають як багатогранний аспект особистості, який поєднує в собі знання, вміння, навички і риси характеру, необхідні для успішної взаємодії [13]. Вона включає в себе здатність налагоджувати контакт з іншими людьми, коректно сприймати інформацію та ефективно її передавати.

Дослідження О. Семенов розкривають комунікативну компетентність як систему внутрішніх ресурсів, необхідних для здійснення ефективної комунікації в певному колі ситуацій міжособистісної взаємодії [18]. Науковець наголошує на динамічному характері цього поняття, що постійно розвивається відповідно до змін соціокультурного контексту

У концепції медіаосвіти в Україні комунікативну компетентність розглядають у нерозривному зв'язку з медіакомпетентністю, значення якої в сучасних умовах особливо зростає [10]. Дослідники наголошують, що в інформаційному суспільстві сформована комунікативна компетентність передбачає здатність розуміти медіатексти та критично їх оцінювати.

Комунікативна компетентність має багатогранну структуру, що підкреслюється численними дослідженнями. Хоча різні науковці пропонують

власні інтерпретації її складових, існує загальна згода, що вона охоплює три ключові компоненти: когнітивний, поведінковий та емоційний [8].

Когнітивний компонент – це інтелектуальна основа спілкування. Він охоплює глибоке розуміння природи комунікації, її цілей та різних видів. Сюди також входять знання про ефективні комунікативні стратегії, техніки та встановлені правила взаємодії. Саме ця база допомагає людині орієнтуватися та усвідомлено діяти у всьому комплексі комунікаційних ситуацій.

Поведінковий аспект фокусується на розвитку практичних умінь, таких як здатність чітко формулювати думки, переконувати через аргументацію, брати участь у дискусіях, активно слухати співрозмовника та вибудовувати з ним конструктивний діалог.

Емоційний компонент пов'язаний із вмінням створювати сприятливу емоційну атмосферу в спілкуванні. Він також охоплює здатність управляти власними емоціями, чутливо реагувати на почуття інших людей і прогнозувати їхні емоційні стани.

Таким чином, кожна складова (компонент) є незамінною частиною цілісної системи комунікативної компетентності, гарантуючи успішне спілкування та взаємодію.

Ключовим моментом є те, що сучасна освіта виходить за рамки класичного міжособистісного спілкування. Комунікативна компетентність сьогодні трактується набагато ширше — як здатність особистості ефективно діяти у різноманітних комунікативних середовищах, включно з віртуальним простором [6].

Як слушно підкреслюють М. Друшляк, О. Семенов, Н. Грона, Н. Пономаренко та О. Семеніхіна, в умовах панування цифрових технологій комунікативна компетентність нерозривно поєднується з інфомедіа-грамотністю. Це означає, що особа має вміти не лише спілкуватися, але й критично оцінювати інформацію, самостійно створювати власний медіаконтент та безпечно поводитися у медіапросторі.

Сучасні підходи до розуміння комунікативної компетентності спираються на компетентнісну парадигму освіти. Згідно з цією концепцією, результатом освітнього процесу повинна бути не лише сукупність знань, умінь і навичок, а й уміння ефективно використовувати їх у реальних життєвих ситуаціях [12]. Так, Н. Лашук підкреслює, що комунікативна компетентність є ключовою для формування професійної компетентності майбутніх фахівців різних галузей.

Г. Онкович, аналізуючи місце комунікативної компетентності в системі вищої освіти, зазначає, що вона є основою для формування інших компетентностей і забезпечує ефективність освітнього процесу в цілому [13]. Ця ідея знаходить підтвердження і в дослідженнях М. Ячменик, яка розглядає комунікативну компетентність як базову для професійної діяльності вчителів [21].

Як багатогранне, міждисциплінарне явище, комунікативна компетентність розглядається з різних наукових точок зору, включаючи філософську, психологічну, лінгвістичну, соціологічну та освітню. У філософській сфері вона пов'язана з питаннями міжкультурної комунікації та порозуміння, які стають дедалі більш значущими у світлі глобалізації та інформатизації сучасного суспільства. З психологічної точки зору, соціально-психологічна компетентність людини, яка визначає успіх її соціальної адаптації та самореалізації, включає комунікативну компетентність. Лінгвістичний підхід наголошує на володінні мовою на кількох рівнях, включаючи фонетичний, лексичний, граматичний та стилістичний.

Соціологічний підхід трактує комунікативну компетентність як важливий чинник соціальної мобільності та адаптації, що сприяє ефективній взаємодії людини в різноманітних соціальних спільнотах. У педагогічному контексті комунікативна компетентність розглядається крізь призму методів, форм та засобів її цілеспрямованого формування в освітньому середовищі.

У контексті міжнародних освітніх стандартів комунікативна компетентність розглядається як одна з ключових компетентностей,

необхідних для успішної життєдіяльності в сучасному світі. У Рекомендаціях Європейського Парламенту та Ради Європи щодо ключових компетентностей для навчання протягом життя комунікативна компетентність визначається як здатність спілкуватися рідною та іноземними мовами, що включає вміння висловлювати та інтерпретувати поняття, думки, почуття, факти та погляди як в усній, так і в письмовій формі, а також взаємодіяти лінгвістично відповідним чином у всьому спектрі соціальних та культурних контекстів.

Державний стандарт базової середньої освіти, Концепція нової української школи, закони України про освіту та повну загальну середню освіту визначають розвиток комунікативної компетентності як один із головних пріоритетів в системі освіти країни. Здатність спілкуватися як державною, так і іноземними мовами, включаючи активне використання рідної мови в різноманітних комунікативних контекстах, у цих документах називається комунікативною компетентністю.

У структурі комунікативної компетентності сучасні дослідники виділяють також технологічний компонент, пов'язаний із використанням цифрових технологій для комунікації [6]. Цей компонент включає вміння використовувати різні засоби електронної комунікації, дотримуватися етикету в цифровому середовищі, критично оцінювати інформацію з електронних джерел, захищати особисті дані в мережі Інтернет. В умовах цифровізації освіти технологічний компонент комунікативної компетентності набуває особливого значення, оскільки значна частина комунікативних практик переноситься у віртуальний простір.

Отже, можна зробити висновок, що комунікативна компетентність у сучасній освіті розглядається як складна інтегративна конструкція, яка охоплює лінгвістичний, психологічний, соціальний, культурний та технологічний виміри, демонструючи міждисциплінарний характер та є однією з основних компетенцій, необхідних для процвітання в сучасному інформаційному суспільстві. Розвиток комунікативної компетентності є основною метою освітньої парадигми, що вимагає створення спеціалізованих

педагогічних умов поряд із застосуванням ефективних методологій, форматів та навчальних ресурсів. Серед них медіа-технології займають визначне місце, оскільки вони пропонують значні можливості для підвищення комунікативних здібностей та навичок здобувачів освіти [10; 13; 18; 21].

1.2. Значення мовленнєвої компетентності в навчальному процесі

Мовленнєва компетентність відіграє фундаментальну роль у навчальному процесі, виступаючи одночасно як мета, засіб і результат освітньої діяльності [5; 13; 15]. Її значення в освітньому контексті багатоаспектне та багаторівневе, що підтверджується численними науковими дослідженнями.

Мовленнєва компетентність, є одним із ключових чинників успішності навчання. Дослідження І. Дичківської підтверджують, що рівень засвоєння знань безпосередньо пов'язаний із розвитком комунікативних умінь здобувачів освіти — їхньою здатністю сприймати, інтерпретувати та передавати інформацію [5]. Власне, високий рівень комунікативної компетентності відкриває можливість не лише працювати з різними джерелами, а й критично осмислювати матеріал, ставити доречні запитання, вести продуктивний діалог із викладачем та однокласниками, а також аргументовано формулювати власну позицію. Це дозволяє говорити про комунікативні навички як про фундаментальний ресурс освітнього успіху.

У сучасних умовах розвитку освітніх технологій, особливо медіаосвітніх, мовленнєва компетентність постає як один із ключових чинників ефективності навчання. Як слушно зазначає О. Коневщинська, в інформаційному суспільстві якісна комунікація неможлива без уміння працювати з різноманітними медіаресурсами. Це значно розширює можливості не лише для організованого освітнього процесу, а й для самостійного здобуття знань. Водночас інтеграція медіаосвітніх технологій у навчання спрямована не тільки на формування медіаграмотності, але й на розвиток комунікативних навичок, які стають визначальними для

продуктивної взаємодії в сучасному інформаційному середовищі. Таким чином, мовленнєва компетентність у поєднанні з медіаосвітніми практиками виступає фундаментом успішної освітньої діяльності.

Л. Петрик відзначає, що мовленнєва компетентність є основою для формування інших компетентностей, зокрема інформаційної та професійної [15]. Дослідниця наголошує на важливості медіадидактичного супроводу в процесі формування комунікативної компетентності, що дозволяє розширити комунікативний досвід здобувачів освіти та сприяє розвитку їхньої здатності до самостійного пошуку та аналізу інформації.

Мовленнєва компетентність сьогодні постає не лише як інструмент навчання, а й як важливий чинник соціалізації здобувачів освіти. Вона формує здатність до міжособистісної взаємодії та співпраці, що є визначальними у сучасному суспільстві. Як наголошує Г. Скрипка, розвиток навичок XXI століття неможливий без комунікативної компетентності, адже саме вона забезпечує готовність молоді до життя в умовах постійних змін та інформаційної насиченості [19]. Уміння ефективно спілкуватися сприяє адаптації до різноманітних соціальних ситуацій, формує здатність працювати в команді, конструктивно долати конфлікти, а також розвивати емпатію й розуміння інших. Таким чином, комунікативна компетентність виступає базовою умовою успішної інтеграції особистості в сучасне суспільство.

У контексті інклюзивної освіти комунікативна компетентність набуває особливого значення [22]. Як зазначають І. Червінська, В. Деренко та О. Притуляк, інтеграція медіатехнологій у зміст та завдання інклюзивної освіти сприяє формуванню комунікативної компетентності здобувачів освіти з особливими освітніми потребами, що є важливою умовою їхньої успішної інтеграції в освітнє середовище. Медіатехнології створюють додаткові можливості для комунікації, дозволяють компенсувати певні обмеження та забезпечують рівний доступ до освіти для всіх здобувачів освіти.

Важливо підкреслити роль мовленнєвої компетентності у формуванні ціннісної сфери здобувачів освіти [20]. Т. Тригуб досліджує вплив різних

медіазасобів та медіаконтенту на формування ціннісної сфери здобувачів освіти і зазначає, що розвиток комунікативних умінь сприяє формуванню критичного мислення, здатності до аналізу та оцінки інформації, що, у свою чергу, впливає на систему цінностей особистості. Комунікативна компетентність допомагає здобувачам освіти орієнтуватися в інформаційному просторі, розпізнавати маніпулятивні технології, протистояти негативному впливу медіа.

Сьогодні комунікативна компетентність вважається однією з ключових складових професійної підготовки майбутніх фахівців у різних галузях. М. Ячменик підкреслює, що для майбутніх учителів її розвиток є необхідною умовою для ефективного використання медіаосвітніх засобів у професійній діяльності [21]. Комунікативні навички забезпечують продуктивну педагогічну взаємодію, допомагають створювати позитивне освітнє середовище та організовувати ефективну навчальну комунікацію. Іншими словами, сучасного педагога складно уявити без добре розвиненої комунікативної компетентності, адже саме вона дозволяє не лише передавати знання, а й формувати атмосферу співпраці та взаєморозуміння.

Таким чином, бачимо, що комунікативна компетентність відіграє багатогранну роль у навчальному процесі, впливаючи на різні аспекти освітньої діяльності: від академічних досягнень до формування ціннісної сфери особистості, від розвитку критичного мислення до подолання освітньої нерівності [5; 9; 15; 18; 19; 20; 21; 22]. Її значення постійно зростає в умовах глобалізації, цифровізації та інформатизації освіти, що зумовлює необхідність пошуку ефективних шляхів формування комунікативної компетентності здобувачів освіти на всіх етапах освітнього процесу.

1.3. Психолого-педагогічні умови розвитку комунікативних умінь у здобувачів освіти

Формування комунікативних умінь у здобувачів освіти постає як складний, багатоаспектний процес, ефективність якого детермінується наявністю оптимальних психолого-педагогічних умов [8; 11; 17]. Систематизація науково-педагогічних джерел дає змогу ідентифікувати низку чинників, що сприяють результативному розвитку комунікативної компетентності здобувачів освіти.

Однією з ключових умов є створення комунікативно-орієнтованого освітнього середовища, яке стимулює активну мовленнєву діяльність здобувачів освіти, забезпечує можливості для різноманітних форм комунікативної взаємодії [11]. І. Кузьма зазначає, що таке середовище має бути насиченим різноманітними комунікативними ситуаціями, які мотивують здобувачів освіти до спілкування, створюють потребу у висловленні власних думок, обміні інформацією. Важливо, щоб здобувачів освіти мали можливість практикувати комунікативні вміння в різних контекстах: під час групової роботи, дискусій, проектної діяльності, рольових ігор.

Ключову роль у процесі формування комунікативної компетентності здобувачів освіти відіграє залучення сучасних медіатехнологій. Як слушно аргументує П. Саварін, імплементація медіатехнологій у навчальний процес експлікує нові горизонти для комунікації, ініціює розширення досвіду взаємодії та стимулює розвиток навичок критичної роботи з різноманітними інформаційними джерелами [17].

Засобами медіатехнологій забезпечується можливість моделювання варіативних комунікативних ситуацій, що гарантує інтерактивність освітнього процесу та створює передумови для активної колаборації між суб'єктами навчання.

Відтак, медіатехнології виконують функцію не лише підтримки освітнього процесу, але й слугують потужним інструментом становлення комунікативної компетентності, критично важливої для успішної соціальної та професійної адаптації в умовах сучасного інформаційного суспільства.

Розвиток комунікативних умінь нерозривно пов'язаний із необхідністю врахування вікових та індивідуальних особливостей здобувачів освіти. Як акцентують Л. Козак та Д. Козлітін, становлення комунікативних навичок відбувається поетапно та корелює із закономірностями психічного розвитку особистості, що обумовлює потребу в адаптації освітнього процесу до специфіки кожного вікового етапу [8].

На етапі молодшого шкільного віку пріоритетним завданням визначено розвиток фундаментальних умінь: активного слухання, артикуляції власних думок та підтримання діалогової взаємодії.

У підлітковому періоді домінують позицію посідає формування навичок ефективної міжособистісної взаємодії, здатності до командної роботи та конструктивного розв'язання конфліктних ситуацій.

Для старших здобувачів освіти критичного значення набуває опанування вміннями аргументованого обстоювання власної позиції, сугестії співрозмовника, участі в дискусійних практиках та здійснення критичного оцінювання інформації.

Отже, комунікативна компетентність трактується як багаторівнева динамічна система, реалізація якої вимагає застосування диференційованого (віково-спрямованого) підходу на кожному етапі навчання.

О. Волошенюк, О. Ганик, В. Голощапова, Г. Дегтярьова та І. Іванова відзначають важливість формування медіаграмотності здобувачів освіти початкової школи як основи для розвитку комунікативної компетентності [3]. Автори наголошують на необхідності розвитку критичного мислення, здатності аналізувати та оцінювати медіаповідомлення, створювати власний медіаконтент, що сприяє формуванню комунікативних умінь у сучасному інформаційному просторі.

С. Василюк, О. Алексейчик та О. Проценко наголошують на важливості системного підходу до формування комунікативної компетентності, починаючи з дошкільного віку [2]. Автори пропонують модель впровадження медіаосвіти в систему роботи дошкільного

навчального закладу, яка спрямована на формування початкових комунікативних умінь дітей, розвиток їхньої здатності до сприйняття та аналізу інформації, що є основою для подальшого розвитку комунікативної компетентності в шкільному віці.

І. Гуріненко акцентує увагу на необхідності використання різноманітних медіазасобів навчання, які сприяють активізації комунікативної діяльності здобувачів освіти, створюють додаткові можливості для спілкування, розширюють комунікативний досвід [4]. Автор підкреслює, що медіазасоби навчання мають відповідати віковим особливостям здобувачів освіти, їхнім інтересам та потребам, бути інтегрованими в навчальний процес відповідно до дидактичних цілей.

Вирішальною умовою для успішного та динамічного розвитку комунікативних навичок є створення ситуацій успіху під час спілкування [1].

О. Бесова слушно наголошує, що позитивний досвід у комунікативній діяльності допомагає студентам сформувати справжню, автентичну впевненість у своїх комунікативних здібностях. Такий досвід значно підвищує їхню мотивацію до спілкування і стимулює їхню активну участь у цій діяльності.

Отже, імперативом (тобто обов'язковою вимогою) є така побудова навчального процесу, яка передбачає включення завдань диференційованого рівня складності. Це робиться для того, щоб кожен студент мав можливість досягти успіху і отримати як інтелектуальне (когнітивне), так і емоційне задоволення від процесу комунікативної взаємодії.

Таким чином, психолого-педагогічні умови, що сприяють розвитку комунікативних умінь здобувачів освіти, охоплюють створення освітнього середовища, орієнтованого на активну комунікацію, застосування медіатехнологій, урахування вікових та індивідуальних особливостей здобувачів освіти, формування їхньої медіаграмотності, підвищення професійної компетентності педагогів, системний підхід до організації навчання, використання різноманітних медіазасобів та забезпечення ситуацій

успіху для кожного здобувача освіти. [1; 2; 3; 4; 7; 8; 11; 17]. Реалізація цих умов забезпечує ефективне формування комунікативної компетентності здобувачів освіти у сучасному освітньому процесі.

РОЗДІЛ 2. ВИКОРИСТАННЯ МЕДІАТЕХНОЛОГІЙ ЯК ЗАСОБУ РОЗВИТКУ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ

2.1. Поняття та види медіатехнологій в освітньому процесі

Інтеграція медіатехнологій в освітній процес позиціонується як невіддільна компонента сучасної педагогічної науки та практики, що детерміновано перманентним розвитком інформаційного суспільства та експоненційним зростанням ролі медіа в життєдіяльності індивідуума. Концептуальні засади застосування медіатехнологій в освіті фундаментуються у Концепції впровадження медіаосвіти в Україні. У ній декларується, що медіаосвіта становить частину освітнього процесу, вектором спрямування якої є формування медіакультури в соціумі та підготовка особистості до безпечної й ефективної комунікативної взаємодії із сучасною системою мас-медіа [10]. Зазначена концепція ідентифікує медіаосвіту як пріоритетний напрям педагогіки, а медіатехнології — як інструментарій для реалізації медіаосвітніх завдань.

Аналіз науково-педагогічної літератури свідчить про різноманітні підходи до визначення поняття медіатехнології. І. Дичківська розглядає медіатехнології як інноваційні педагогічні технології, що передбачають застосування сукупності методів, прийомів і засобів навчання, заснованих на використанні медіаресурсів [5]. Дослідниця наголошує на інноваційному характері медіатехнологій, які дозволяють реалізовувати нові підходи до організації освітнього процесу.

П. Саварін визначає медіатехнології як сукупність способів, що включають планування, організацію, використання й оцінювання процесу навчання чи виховання, застосування медіазасобів для підвищення ефективності педагогічного процесу [17]. У цьому визначенні акцентується увага на системному підході до використання медіатехнологій, який

передбачає не лише впровадження медіазасобів, а й планування, організацію та оцінювання їх ефективності.

І. Гуріненко акцентує увагу на понятті медіазасобів навчання, які визначає як сукупність предметів, обладнання та матеріалів, що здійснюють трансфер специфічної інформації засобами слів, зображень і звуків. Вони також уможливають виконання певних дій інтелектуального та мануального характеру [4].

Автор структурує медіазасоби за модальністю сприйняття інформації, виділяючи такі категорії:

- Візуальні: (фотографії, ілюстрації, графіки) – сприймаються зоровим каналом.
- Аудіальні: (радіо, аудіозаписи) – сприймаються слуховим каналом.
Аудіовізуальні: (відеоматеріали, телебачення) – поєднують зоровий і слуховий канали.
- Мультимедійні: (комп'ютерні програми, інтернет-ресурси) – інтегрують декілька каналів.

Зазначена класифікація є релевантною для глибинного розуміння різноманіття функціоналу медіатехнологій в освітньому процесі.

Л. Петрик пропонує більш детальну класифікацію медіазасобів, поділяючи їх на традиційні (друковані видання, радіо, телебачення) та нові медіа (інтернет, мобільний зв'язок, соціальні мережі) [14]. Така класифікація відображає еволюцію медіатехнологій та їх постійний розвиток, що є важливим для розуміння динамічного характеру медіаосвіти.

О. Коневщинська, досліджуючи розвиток медіаосвіти і медіакультури в умовах сучасного інформаційного суспільства, виділяє такі види медіатехнологій, як лінійні (традиційні мас-медіа) та нелінійні (нові медіа, які передбачають інтерактивну взаємодію) [9]. Дослідниця наголошує на важливості використання нелінійних медіатехнологій, які створюють умови для активної взаємодії здобувачів освіти з медіаконтентом, що сприяє розвитку їхньої комунікативної компетентності.

У контексті освітнього процесу особливої уваги заслуговує класифікація медіатехнологій за дидактичною функцією, презентована Л. Козаком та Д. Козлітіним [8]. Автори здійснюють диференціацію медіатехнологій на такі групи:

- Інформаційні: Скеровані на трансляцію (передачу) академічних знань.
- Комунікативні: Забезпечують ефективну комунікативну взаємодію між суб'єктами освітнього процесу.
- Інтерактивні: Передбачають реципрокність (активну взаємодію) здобувачів освіти як із медіаконтентом, так і між собою.
- Творчі (Креативні): Спрямовані на стимулювання творчих здібностей здобувачів освіти шляхом генерування ними власного медіапродукту.

Дана типологія є методологічно значущою для цільового впровадження медіатехнологій у педагогічну практику.

М. Ячменик, досліджуючи підготовку майбутніх учителів та викладачів української мови і літератури до застосування засобів медіаосвіти, виділяє такі групи медіаосвітніх технологій, як словесні (дискусія, аналіз медіатекстів, мозковий штурм), наочні (використання різних видів наочності, включаючи аудіовізуальну), практичні (створення власних медіапродуктів) [21]. Така класифікація дозволяє зрозуміти різноманіття педагогічних прийомів та методів, які можуть бути використані в контексті медіаосвіти.

Особливу увагу в контексті нашого дослідження варто приділити класифікації медіатехнологій, яку запропонували М. Друшляк, О. Семенов, Н. Грона, Н. Пономаренко та О. Семеніхіна [6]. Вони розробили типологію інтернет-ресурсів, націлену на розвиток інфомедіа-грамотності серед молоді. Автори виділяють п'ять основних типів інтернет-ресурсів:

- Інформаційні: Ресурси, що надають знання (наприклад, сайти, блоги, електронні бібліотеки).
- Комунікаційні: Платформи, створені для спілкування (соціальні мережі, форуми, чати).

- Навчальні: Інструменти, що підтримують освітній процес (онлайн-курси, вебінари, електронні підручники).
- Дослідницькі: Ресурси, що дозволяють експериментувати (віртуальні лабораторії, симулятори).
- Творчі: Засоби, призначені для створення власного контенту (графічні редактори, програми для створення відео та аудіо).

Г. Онкович розглядає медіаосвітні технології в контексті компетентнісного підходу та виділяє такі їх види, як технології формування медіаграмотності, критичного мислення, медіатворчості, медіабезпеки [13]. Дослідниця наголошує на важливості формування у студентів медіакомпетентності як складової професійної компетентності.

О. Бєсова, у контексті дослідження медіаосвітніх технологій у формуванні інформаційної компетентності майбутніх учителів математики, здійснює диференціацію їх на такі категорії [1]:

- Технології пошуку інформації: Спрямовані на ефективне виявлення релевантних даних.
- Технології обробки та аналізу інформації: Забезпечують систематизацію, критичне оцінювання та інтерпретацію отриманих відомостей. Т
- ехнології представлення інформації: Фокусуються на адекватній та візуально оптимальній презентації даних. Технології комунікації: Слугують засобом для обміну інформацією та організації навчальної взаємодії.

Дослідниця акцентує на визначальній ролі медіаосвітніх технологій у становленні інформаційної компетентності, яка інтерпретується як невіддільна (іманентна) складова професійної компетентності сучасного педагога.

Особливої актуальності набуває розгляд медіатехнологій у контексті концепції STEAM-освіти (Science, Technology, Engineering, Arts, Mathematics), яка інтегрує природничі науки, технології, інженерію,

мистецтво та математику [12]. Н. Лашук наголошує, що застосування медіатехнологій у STEAM-підході дозволяє створювати міждисциплінарні проєкти, які сприяють розвитку креативного мислення, комунікативних навичок та навичок співпраці. Такий підхід уможливорює комплексне формування ключових компетентностей здобувачів освіти, зокрема комунікативної, через інтеграцію різних галузей знань та використання інноваційних технологій.

І. Кузьма, здійснюючи дослідження формування медіаграмотності дітей, презентує класифікацію медіатехнологій на основі вікових особливостей цільової аудиторії [11]. Для дошкільнят: (пізнавальні мультфільми, інтерактивні ігри, аудіоказки) – засоби, орієнтовані на сенсорно-пізнавальний розвиток. Для молодших здобувачів освіти: (навчальні відеоролики, комп'ютерні навчальні програми, інтерактивні посібники) – інструменти для структурованого засвоєння фундаментальних знань. Для здобувачів освіти середньої школи: (освітні веб-квести, блоги, подкасти, соціальні мережі) – ресурси, що сприяють соціалізації та автономному пошуку інформації. Для старшокласників: (професійні спільноти, онлайн-курси, віртуальні лабораторії, проєктні технології) – платформи, спрямовані на профілізацію, поглиблене навчання та професійну орієнтацію. Подібна диференціація уможливорює адекватне врахування вікових та психологічних особливостей здобувачів освіти при імплементації медіатехнологій в освітньому процесі.

Т. Тригуб, аналізуючи вплив різних медіазасобів на формування ціннісної сфери школярів, класифікує медіатехнології за їх впливом на особистість: інформаційно-пізнавальні (сприяють засвоєнню нових знань), ціннісно-орієнтаційні (формують систему цінностей), діяльнісно-практичні (спрямовані на розвиток практичних навичок), комунікативно-рефлексивні (сприяють розвитку комунікативних навичок та здатності до рефлексії) [20]. Такий підхід дозволяє цілеспрямовано використовувати медіатехнології для формування різних компонентів особистості здобувача освіти.

У контексті інклюзивної освіти І. Червінська, В. Деренко та О. Притуляк класифікують медіатехнології за їх адаптивністю для здобувачів освіти з особливими освітніми потребами: універсальні (доступні для всіх категорій здобувачів освіти), спеціалізовані (адаптовані для певних категорій здобувачів освіти, наприклад, з порушеннями зору, слуху, опорно-рухового апарату), індивідуалізовані (розроблені з урахуванням індивідуальних особливостей конкретного учня) [22]. Така класифікація сприяє реалізації принципу інклюзивності в освіті та забезпечує рівний доступ до медіатехнологій для всіх здобувачів освіти.

Аналізуючи глобальні тренди розвитку медіаосвіти, М. Друшляк, О. Семенов, Н. Грона, Н. Пономаренко та О. Семеніхіна актуалізують такі інноваційні медіатехнології [6]:

- Технології штучного інтелекту (ШІ): (Імплементация розумних асистентів, створення адаптивних навчальних систем).
- Технології блокчейн: (Використання криптографічно захищених цифрових записів для верифікації та аутентифікації освітніх даних).
- Технології Інтернету речей (IoT): (Інтеграція взаємопов'язаних фізичних пристроїв для розширення навчального середовища).
- Технології великих даних (Big Data): (Проведення аналізу та інтерпретації масштабних обсягів інформації для оптимізації процесів).
- Технології мобільного навчання (M-learning): (Застосування мобільних пристроїв для забезпечення перманентної освітньої доступності).

Зазначені технології експлікують нові перспективи для персоналізації навчального контенту, гарантування його доступності та підвищення загальної ефективності, а також сприяють інтенсивному розвитку комунікативних навичок у цифровому контексті.

Г. Скрипка виділяє такі тренди, як мікронавчання (короткі навчальні модулі), гейміфікація (використання ігрових елементів у неігровому контексті), персоналізоване навчання (адаптація навчального процесу до індивідуальних потреб здобувачів освіти), соціальне навчання (навчання

через взаємодію з іншими), мобільне навчання (навчання за допомогою мобільних пристроїв), змішане навчання (поєднання онлайн та офлайн навчання) [19]. Використання медіатехнологій у контексті цих трендів дозволяє створювати інноваційні освітні практики, які відповідають вимогам сучасного інформаційного суспільства.

Таким чином, розглянувши поняття та види медіатехнологій в освітньому процесі, можна зробити висновок про їхнє різноманіття та багатофункціональність [1; 4; 5; 6; 8; 9; 10; 11; 12; 13; 14; 17; 19; 20; 21; 22]. Медіатехнології можуть бути класифіковані за різними критеріями: за каналом сприйняття інформації, за дидактичною метою, за типом взаємодії з користувачем, за віковими особливостями цільової аудиторії, за впливом на особистість, за адаптивністю для здобувачів освіти з особливими освітніми потребами, за формою представлення інформації, за сферою застосування. Використання різних видів медіатехнологій в освітньому процесі дозволяє реалізовувати принципи диференціації та індивідуалізації навчання, створювати інноваційне освітнє середовище, яке сприяє формуванню ключових компетентностей здобувачів освіти, зокрема комунікативної.

2.2. Можливості цифрового контенту у формуванні мовленнєвих навичок

Цифровий контент, як сукупність інформаційних матеріалів, представлених у цифровому форматі, відкриває широкі можливості для формування мовленнєвих навичок здобувачів освіти та розвитку їхньої комунікативної компетентності [15]. Різноманітність форматів цифрового контенту (текстовий, аудіальний, візуальний, аудіовізуальний, мультимедійний) дозволяє реалізовувати різні підходи до навчання, враховуючи індивідуальні особливості сприйняття інформації кожним здобувачем освіти.

Досліджуючи медіадидактичний супровід у підготовці майбутніх вчителів початкової школи до викладання іноземної мови, Л. Петрик [15] підкреслює, що цифровий контент є потужним засобом для формування всіх ключових мовленнєвих навичок: аудіювання, читання, письма та говоріння. Дослідниця акцентує увагу на незамінності автентичних матеріалів. Вони дають змогу створити природне мовне середовище, що, у свою чергу, посилює мотивацію до навчання та збагачує лінгвокультурний досвід студентів. Конкретні інструменти та їхній вплив: аудіоматеріали (як-от подкасти, аудіокниги, радіопередачі) сприяють розвитку навичок аудіювання, допомагають у формуванні правильних фонетичних навичок та збагачують словниковий запас. Відеоматеріали (фільми, короткі ролики, відеоблоги) забезпечують синхронне поєднання слухового сприйняття з візуальним, що істотно підвищує ефективність засвоєння нового мовного матеріалу.

І. Кузьма, досліджуючи формування медіаграмотності дітей старшого дошкільного віку, зазначає, що використання цифрового контенту сприяє розвитку мовлення дітей, збагаченню їхнього словникового запасу, формуванню граматичних навичок [11]. Автор наголошує на важливості адаптації цифрового контенту до вікових особливостей дітей, необхідності його відповідності дидактичним та виховним цілям. Особливу увагу дослідниця приділяє розвитку критичного мислення дітей у процесі взаємодії з медіа, що є важливою складовою комунікативної компетентності.

Колектив авторів — О. Волошенюк, О. Ганик, В. Голощапова, Г. Дегтярьова та І. Іванова — у посібнику «Медіаграмотність у початковій школі» аналізує потенціал цифрового контенту щодо формування мовленнєвих умінь молодших здобувачів освіти [3]. Дослідники пропонують систему диверсифікованих вправ та завдань для опрацювання медіатекстів, які орієнтовані на розвиток умінь здійснювати аналіз, інтерпретацію та генерування оригінальних медіаповідомлень. Пріоритетну увагу приділено активізації критичного мислення здобувачів освіти, а також становленню

навичок безпечної та етичної взаємодії у медіапросторі. Автори підкреслюють стратегічну значущість перманентної інтеграції медіаосвітніх елементів у змістове наповнення різних навчальних предметів. Це сприяє комплексному формуванню як мовленнєвих навичок, так і медіаграмотності загалом.

С. Василюк, О. Алексейчик та О. Проценко, представляючи модель впровадження медіаосвіти в систему роботи дошкільного навчального закладу, звертають увагу на можливості цифрового контенту для розвитку мовлення дошкільників [2]. Автори пропонують методики роботи з медіатекстами, які спрямовані на формування комунікативних навичок дітей, розвиток їхньої уяви, творчого мислення. Особливу увагу приділено формуванню навичок безпечної взаємодії з медіа, розвитку критичного мислення, що є основою для формування медіаграмотності.

Колектив дослідників — М. Друшляк, О. Семенов, Н. Грона, Н. Пономаренко та О. Семеніхіна — у межах розробки типології інтернет-ресурсів для розвитку інфомедіа-грамотності молоді, наголошує на потенціалі цифрового контенту щодо формування мовленнєвих умінь [6]. Автори констатують, що застосування інтернет-ресурсів стимулює розвиток навичок ефективного пошуку, багатоаспектного аналізу та інтерпретації інформації, а також сприяє становленню вміння генерувати власні медіаповідомлення. Пріоритетну увагу приділено активізації критичного мислення, яке трактується як фундаментальна основа для результативної взаємодії з інформаційним потоком у сучасних умовах.

О. Коневщинська, досліджуючи розвиток медіаосвіти і медіакультури в умовах сучасного інформаційного суспільства, наголошує на важливості формування навичок критичного сприйняття медіаповідомлень, умінь аналізувати та оцінювати інформацію [9]. Дослідниця зазначає, що використання цифрового контенту в освітньому процесі сприяє розвитку медіаграмотності, формуванню інформаційної культури, що є важливою

складовою комунікативної компетентності в сучасному інформаційному суспільстві.

Н. Лашук, досліджуючи роль технологій та стратегій медіаосвіти для формування медіакомпетентності майбутніх маркетологів, зазначає, що використання цифрового контенту сприяє розвитку професійного мовлення, формуванню навичок ділової комунікації [12]. Авторка наголошує на важливості використання автентичних матеріалів, які відображають реальні ситуації професійного спілкування, що дозволяє студентам краще підготуватися до майбутньої професійної діяльності.

Т. Тригуб, досліджуючи формування ціннісної сфери здобувачів освіти під впливом різних медіазасобів та різного медіаконтенту, звертає увагу на виховний потенціал цифрового контенту [20]. Автор зазначає, що медіаконтент може впливати на формування ціннісних орієнтацій здобувачів освіти, їхнього світогляду, моральних якостей. Тому важливим завданням медіаосвіти є формування навичок критичного аналізу медіаповідомлень, уміння розпізнавати маніпулятивні технології, які можуть бути використані в медіа.

Г. Скрипка, досліджуючи формування в здобувачів освіти навичок XXI століття засобами інформаційно-комунікаційних технологій, зазначає, що використання цифрового контенту сприяє розвитку таких важливих навичок, як критичне мислення, креативність, комунікація, співпраця [19]. Автор наголошує на важливості створення здобувачами освіти власного медіаконтенту, що сприяє розвитку їхніх творчих здібностей, формуванню навичок самопрезентації, вміння формулювати та висловлювати власні думки.

Таким чином, цифровий контент експлікує широкий спектр можливостей для інтенсифікації мовленнєвих умінь здобувачів освіти та становлення їхньої комунікативної компетентності. Застосування диверсифікованих форматів цифрового контенту (текстового, аудіального, візуального, аудіовізуального, мультимедійного) уможлиблює реалізацію

індивідуалізованого підходу до навчання, зважаючи на модальні особливості сприйняття інформації конкретним здобувачем. Цифровий контент сприяє прогресивному розвитку ключових мовленнєвих компонентів: аудіювання, читання, письмової та усної продуктивної діяльності (говоріння), ініціює збагачення лексичного фонду та формування граматичної коректності. Визначальна роль належить активізації критичного мислення, а також становленню навичок глибинного аналізу та інтерпретації медіаповідомлень, що визнається критично важливою складовою комунікативної компетентності в умовах домінації інформаційного суспільства [2; 3; 6; 9; 11; 12; 15; 19; 20].

2.3. Інтерактивні платформи та онлайн-сервіси як засіб стимулювання комунікації

Інтерактивні платформи та онлайн-сервіси є потужним інструментом стимулювання комунікації та розвитку комунікативної компетентності здобувачів освіти [5; 6; 8; 17]. Вони створюють унікальне середовище для активної взаємодії, обміну думками, спільного вирішення проблем, що сприяє формуванню комунікативних навичок, розвитку критичного мислення, творчості, вміння працювати в команді.

Відповідно до Концепції впровадження медіаосвіти в Україні, застосування інтерактивних технологій трактується як критично важлива складова медіаосвітнього процесу [10]. Метою цього процесу визначено становлення медіакультури особистості та підготовку її до безпечної й результативної взаємодії із сучасною системою мас-медіа. Концепція акцентує на імперативі модернізації методичного арсеналу педагогічних працівників. Це передбачає імплементацію інноваційних медіаосвітніх технологій, які повинні забезпечувати активну реципрокную взаємодію здобувачів освіти як із медіаконтентом, так і між собою.

І. Дичківська розглядає інтерактивні технології як важливу складову інноваційних педагогічних технологій, які сприяють активізації навчального процесу, розвитку пізнавальної активності здобувачів освіти, формуванню комунікативних навичок [5]. Дослідниця зазначає, що інтерактивні технології передбачають моделювання життєвих ситуацій, спільне вирішення проблем, використання рольових ігор, що сприяє формуванню комунікативної компетентності.

Л. Козак та Д. Козлітін, досліджуючи місце і роль медіа-технологій у підготовці майбутніх педагогів дошкільної та початкової освіти, звертають увагу на потенціал інтерактивних платформ для організації комунікативної взаємодії [8]. Автори зазначають, що використання таких платформ, як Google Classroom, Moodle, Microsoft Teams, Zoom створює додаткові можливості для комунікації, дозволяє організувати групову роботу, дискусії, спільні проекти. Особливу увагу дослідники приділяють соціальним мережам як засобу стимулювання комунікації, зазначаючи, що вони можуть бути використані для створення навчальних спільнот, обміну інформацією, організації обговорень актуальних тем.

М. Друшляк, О. Семенов, Н. Грона, Н. Пономаренко та О. Семеніхіна, розглядаючи типологію інтернет-ресурсів для розвитку інфомедіа-грамотності молоді, виділяють такі типи онлайн-сервісів, як комунікаційні (соціальні мережі, форуми, чати), навчальні (онлайн-курси, вебінари, електронні підручники), творчі (сервіси для створення медіаконтенту) [6]. Автори наголошують на важливості використання таких сервісів для розвитку комунікативних навичок, формування медіаграмотності, інфомедіа-компетентності, що є важливою складовою комунікативної компетентності в сучасному інформаційному суспільстві.

О. Коневщинська, досліджуючи розвиток медіаосвіти і медіакультури в умовах сучасного інформаційного суспільства, зазначає, що інтерактивні платформи та онлайн-сервіси створюють умови для активної взаємодії здобувачів освіти з медіаконтентом та один з одним, що сприяє розвитку

критичного мислення, формуванню навичок аналізу та інтерпретації інформації [9]. Дослідниця наголошує на важливості впровадження інтерактивних технологій у навчальний процес, які дозволяють реалізувати особистісно-орієнтований підхід, врахувати індивідуальні особливості кожного здобувача освіти.

П. Саварін, досліджуючи підготовку майбутнього викладача технічних дисциплін до застосування медіатехнологій у професійній діяльності, звертає увагу на потенціал інтерактивних технологій для формування професійної компетентності [17]. Автор зазначає, що використання інтерактивних платформ та онлайн-сервісів дозволяє моделювати професійні ситуації, організувати спільне вирішення проблем, що сприяє розвитку комунікативних навичок, формуванню вміння працювати в команді.

Г. Скрипка, у межах дослідження формування ключових навичок ХХІ століття засобами інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ), акцентує на критичній значущості застосування інтерактивних платформ для прогресивного розвитку таких компетентностей, як комунікація, співпраця, креативність і критичне мислення [19]. Дослідник констатує, що імплементація таких хмарних сервісів, як Google Docs, Google Презентації, Google Таблиці та Google Jamboard, уможлиблює організацію ефективної колаборативної діяльності здобувачів освіти над проєктами. Це, своєю чергою, сприяє інтенсифікації їхніх комунікативних навичок, становленню вміння конструктивно співпрацювати, артикулювати власні думки та обґрунтовувати персональну позицію.

І. Червінська, В. Деренко та О. Притуляк, аналізуючи інтеграцію медіатехнологій у змістовий та цільовий компоненти інклюзивної освіти, акцентують на потенціалі інтерактивних платформ щодо організації комунікативної взаємодії дітей з особливими освітніми потребами (ООП) [22]. Дослідники констатують, що застосування таких платформ уможлиблює створення оптимального інклюзивного освітнього середовища. Воно

гарантує рівні можливості для усіх здобувачів освіти, сприяє їхній успішній соціалізації та інтенсифікації комунікативних навичок.

Л. Петрик [16], вивчаючи медіаосвітні засоби у підготовці майбутніх вчителів початкової школи, особливо наголошує на великому потенціалі інтерактивних платформ для зміцнення професійної компетентності педагогів. Дослідниця зазначає, що застосування таких інструментів, як Kahoot, Quizlet, Padlet, Mentimeter, дозволяє організувати справді інтерактивне навчання та залучити всіх студентів до активної взаємодії. Це, у свою чергу, сприяє комплексному розвитку:

- Покращує їхні комунікативні навички;
- Формує впевненість у публічних виступах;
- Розвиває вміння чітко формулювати та аргументовано висловлювати власні думки.

Н. Лашук, аналізуючи значення технологій і стратегій медіаосвіти у формуванні медіакомпетентності майбутніх маркетологів, наголошує, що застосування інтерактивних платформ і онлайн-сервісів сприяє розвитку професійної комунікації, формуванню навичок ділового спілкування, вміння презентувати інформацію, переконувати та аргументовано відстоювати власну позицію [12]. Дослідниця акцентує на важливості використання таких інструментів, як відеоконференції, вебінари, форуми та соціальні мережі, оскільки вони дають змогу відтворювати ситуації реального професійного спілкування.

О. Кальна, І. Колесніченко та Л. Шульга, досліджуючи особливості застосування медіаосвіти у закладах вищої освіти, звертають увагу на потенціал інтерактивних платформ для формування професійної компетентності студентів [7]. Автори зазначають, що використання таких платформ дозволяє організувати дистанційне навчання, створити віртуальне освітнє середовище, яке забезпечує можливості для комунікації між викладачами та студентами, а також між самими студентами.

М. Ячменик, досліджуючи підготовку майбутніх учителів української мови і літератури до застосування засобів медіаосвіти у професійній діяльності, звертає увагу на потенціал інтерактивних платформ для формування медіаосвітньої компетентності педагогів [21]. Дослідниця зазначає, що використання таких платформ дозволяє організувати проєктну діяльність, групову роботу, дискусії, що сприяє розвитку комунікативних навичок, формуванню вміння працювати в команді, висловлювати власні думки, обґрунтовувати свою позицію.

Відтак, інтерактивні платформи та онлайн-сервіси постають як потужний інструментарій для стимулювання комунікації та прогресивного розвитку комунікативної компетентності здобувачів освіти [5; 6; 7; 8; 9; 10; 12; 16; 17; 19; 21; 22].

Вони генерують унікальне цифрове середовище, сприятливе для активної взаємодії, реципрокного обміну думками та спільного розв'язання проблем. Це слугує каталізатором для становлення комунікативних навичок, активізації критичного мислення, розвитку креативності та опанування вміння ефективної колаборативної роботи.

Застосування таких платформ, як Google Workspace, Microsoft Teams, Zoom, Moodle, а також диверсифікованих онлайн-сервісів (Kahoot, Quizlet, Padlet, Mentimeter), уможлиблює структурування інтерактивного навчання. Це забезпечує залучення усіх здобувачів освіти до продуктивної взаємодії та формування необхідних передумов для становлення їхньої комунікативної компетентності.

РОЗДІЛ 3. ЕМПІРИЧНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ ВПЛИВУ МЕДІАТЕХНОЛОГІЙ НА КОМУНІКАТИВНУ КОМПЕТЕНТНІСТЬ ЗДОБУВАЧІВ ОСВІТИ

3.1. Організація та методика проведення педагогічного дослідження

Емпіричне дослідження впливу медіатехнологій на формування комунікативної компетентності здобувачів освіти здійснювалося протягом 2023-2024 навчального року на базі Комунального закладу Навчально-виховний комплекс Спеціалізована школа I-III ступенів – ліцей №20 міста Києва. Метою експериментального дослідження було виявлення ефективності впливу спеціально розроблених медіатехнологій на розвиток комунікативної компетентності здобувачів освіти закладів загальної середньої освіти.

У відповідності до сформульованої мети, було детерміновано наступний комплекс ключових завдань дослідження:

- Розробка валідного діагностичного інструментарію для оцінювання рівня сформованості комунікативної компетентності здобувачів освіти. Проведення констатувального етапу діагностики зазначеного показника серед вибірки учасників експерименту.
- Створення та здійснення апробації авторської програми формування комунікативної компетентності шляхом застосування медіатехнологій [10; 13].
- Відстеження динаміки якісних та кількісних змін рівня комунікативної компетентності протягом експериментального навчання. Здійснення комплексного аналізу та наукової інтерпретації емпірично отриманих результатів.

У дослідженні взяли участь 36 здобувачів освітніх 9-х класів, з яких було сформовано експериментальну групу (ЕГ) із 18 осіб (здобувачів освіти

9-А класу) та контрольну групу (КГ) із 18 осіб (здобувачів освіти 9-Б класу). Слід зазначити, що групи були врівноважені за основними показниками: вік учасників, успішність навчання, гендерний склад, стартовий рівень комунікативної компетентності, що підтвердило репрезентативність вибірки дослідження. (Таблиця 3.1).

Таблиця 3.1

Характеристика вибірки дослідження

Показник	Експериментальна група (ЕГ)	Контрольна група (КГ)
Кількість здобувачів освіти	18	18
Середній вік	14,8 років	14,9 років
Гендерний склад (хлопці/дівчата)	8/10	9/9
Середній бал успішності	8,4	8,3

Експериментальне дослідження здійснювалося в рамках триетапної структури, а саме: констатувальний, формувальний та контрольний етапи. На констатувальному етапі (вересень-жовтень 2023 р.) здійснювалося первинне діагностування рівня сформованості комунікативної компетентності здобувачів освіти обох вибірок. Ключовим завданням було визначення вихідних (базових) показників для подальшого зіставлення. Формувальний етап (листопад 2023 р. – березень 2024 р.) передбачав імплементацію експериментальної програми розвитку комунікативної компетентності засобами медіатехнологій в експериментальній групі [5; 15; 19]. При цьому навчання в контрольній групі тривало за традиційною (базовою) програмою. Контрольний етап (квітень 2024 р.) був присвячений повторному діагностуванню рівня сформованості комунікативної компетентності здобувачів освіти в обох групах. Основна мета цього етапу полягала у верифікації ефективності впровадженої експериментальної програми. Зазначена поетапна організація гарантувала можливість об'єктивного відстеження динаміки змін у дослідних групах.

Для забезпечення об'єктивності результатів дослідження використовувався комплекс взаємодоповнюючих методів: теоретичні (аналіз наукових джерел, узагальнення, систематизація), емпіричні (педагогічний

експеримент, спостереження, опитування, тестування, анкетування), математичні (кількісний та якісний аналіз результатів дослідження, методи математичної статистики).

Діагностичний інструментарій дослідження охоплював комплекс методик, спрямованих на верифікацію рівня сформованості різних структурних компонентів комунікативної компетентності здобувачів освіти [8; 18]. Оцінювання когнітивного компонента здійснювалося засобами авторської анкети «Знання про комунікацію та медіа». Цей інструмент містив 20 тестових запитань, скерованих на виявлення глибини знань здобувачів освіти щодо сутності, функцій та видів комунікації, специфіки спілкування в медіапросторі, а також регламентів безпечної поведінки у мережі Інтернет.

Для діагностики поведінкового компонента використовувалися тест комунікативних умінь Л. Міхельсона (адаптація Ю. Гільбуха), методика діагностики комунікативної компетентності в спілкуванні (В. Ряховського), які дозволили оцінити рівень розвитку комунікативних умінь і навичок здобувачів освіти, їхню здатність ефективно взаємодіяти в різних комунікативних ситуаціях.

Таблиця 3.2

Діагностичні методики визначення рівня комунікативної
компетентності здобувачів освіти

Компонент комунікативної компетентності	Діагностична методика	Мета діагностики
Когнітивний	Авторська анкета "Знання про комунікацію та медіа"	Виявлення знань про сутність, функції, види комунікації
Поведінковий	Тест комунікативних умінь Л. Міхельсона; Методика В. Ряховського	Оцінка рівня розвитку комунікативних умінь і навичок
Мотиваційно-ціннісний	Методика С. Братченко; Методика О. Ємельянова	Виявлення спрямованості у спілкуванні та мотивації до комунікації
Рефлексивний	Опитувальник Н. Тавровецької; Методика В. Карпова	Визначення здатності аналізувати власну комунікативну діяльність

Мотиваційно-ціннісний компонент вивчався за допомогою методики діагностики спрямованості особистості в спілкуванні (С. Братченко) та методики Мотивація комунікативної діяльності (О. Ємельянов), які дозволили виявити спрямованість здобувачів освіти у спілкуванні, їхню мотивацію до комунікативної діяльності, ціннісне ставлення до спілкування.

Для оцінювання рефлексивного компонента було застосовано валідований діагностичний інструментарій, що включав:

- Опитувальник «Самооцінка комунікативних умінь» (Н. Тавровецька).
- Методику «Рефлексія комунікативної діяльності» (В. Карпов).

Дані методики сприяли верифікації здатності здобувачів освіти здійснювати самоаналіз власної комунікативної діяльності, усвідомлювати наявні комунікативні бар'єри (труднощі) та демонструвати спрямованість до перманентного самовдосконалення у сфері спілкування.

Окрім цього, для отримання додаткової інформації про особливості комунікативної поведінки здобувачів освітніх використовувалося спостереження за їхньою взаємодією під час занять та позакласних заходів, аналіз продуктів діяльності (письмові роботи, медіапроекти), бесіди з вчителями та батьками.

На основі результатів діагностики було виділено три рівні сформованості комунікативної компетентності здобувачів освіти: високий, середній та низький. Критеріями визначення рівнів були: повнота та системність знань про комунікацію та медіатехнології; розвиненість комунікативних умінь та навичок; характер мотивації до комунікативної діяльності; здатність до рефлексії та самовдосконалення.

Для статистичної обробки отриманих результатів було застосовано методи математичної статистики, зокрема обчислення середнього арифметичного, визначення відсоткових показників та використання t-критерію Стьюдента з метою порівняння показників експериментальної і контрольної груп.

Експериментальна програма, впроваджена на формувальному етапі дослідження, базувалася на використанні різноманітних медіатехнологій з метою розвитку комунікативної компетентності здобувачів освіти [6; 10; 21]. Програма включала: інтеграцію медіаосвітніх компонентів у зміст навчальних предметів (українська мова, література, історія, інформатика); проведення спеціальних занять з розвитку комунікативних умінь засобами медіатехнологій; організацію медіапроектів; створення шкільного медіацентру; проведення тренінгів з розвитку комунікативної компетентності.

В основу програми були покладені принципи системності, послідовності, доступності, зв'язку з життям, активності та самостійності здобувачів освіти, індивідуального підходу [5; 17]. Реалізація програми здійснювалася з використанням різноманітних форм і методів роботи: інтерактивні заняття, проектна діяльність, дискусії, рольові ігри, тренінги, консультації, майстер-класи, вебінари, онлайн-конференції.

Важливим компонентом програми було створення комунікативного медіасередовища, яке стимулювало активну комунікативну діяльність здобувачів освіти, створювало умови для практичного застосування набутих знань та вмінь, забезпечувало можливості для творчої самореалізації.

Таким чином, організаційно-методичне забезпечення педагогічного дослідження ґрунтувалося на комплексному підході до вивчення комунікативної компетентності здобувачів освіти.

Ключовими елементами методології визначено:

- Застосування диверсифікованого діагностичного інструментарію.
- Імплементация авторської експериментальної програми розвитку комунікативної компетентності засобами медіатехнологій [5; 6; 8; 10; 13; 15; 17; 18; 19; 21].

Вказаний підхід гарантував релевантність, об'єктивність та достовірність отриманих наукових результатів.

3.2. Аналіз рівня сформованості комунікативної компетентності здобувачів освіти до та після експерименту

Визначення початкового рівня сформованості комунікативної компетентності здобувачів освіти в експериментальній та контрольній групах здійснювалося на констатувальному етапі дослідження за допомогою комплексу діагностичних методик, детально описаних у попередньому підрозділі. Опрацювання отриманих даних дало змогу встановити рівень розвитку кожного окремого компонента комунікативної компетентності, а також визначити загальний рівень сформованості комунікативної компетентності здобувачів освіти.

За результатами констатувальної діагностики когнітивного компонента було встановлено, що значна частина здобувачів освіти обох вибірок характеризується поверхневими знаннями щодо сутності, функцій та видів комунікації. Вони також демонструють недостатню обізнаність зі специфікою спілкування в медіапросторі та регламентами безпечної поведінки у мережі Інтернет [3; 6]. Високий рівень сформованості когнітивного компонента, який свідчить про наявність системних знань щодо комунікації та медіатехнологій, продемонстрували лише 22,2% здобувачів освіти експериментальної групи (ЕГ) та 27,8% здобувачів освіти контрольної групи (КГ). Середній рівень зафіксовано у 44,4% здобувачів освіти ЕГ та 38,9% здобувачів освіти КГ. Ці здобувачів освіти володіють достатніми теоретичними знаннями про комунікацію, однак виявляють ускладнення у їхній практичній імплементації. Низький рівень був констатований у 33,4% здобувачів освіти ЕГ та 33,3% здобувачів освіти КГ. Ця категорія характеризується фрагментарними знаннями про комунікацію та медіатехнології. Отримані дані обґрунтовують необхідність цільової корекційної роботи засобами експериментальної програми.

Діагностика поведінкового компонента комунікативної компетентності показала, що значна частина здобувачів освіти має труднощі в ефективній

комунікативній взаємодії [8; 18]. Високий рівень сформованості комунікативних умінь та навичок виявлено лише у 16,7% здобувачів освіти експериментальної групи та 22,2% здобувачів освіти контрольної групи. Ці здобувачів освіти вміють ясно і чітко висловлювати свої думки, активно слухати співрозмовника, вести діалог, аргументувати свою позицію, працювати в команді. Середній рівень зафіксовано у 50,0% здобувачів освіти експериментальної групи та 44,4% здобувачів освіти контрольної групи. Вони виявляють достатній рівень комунікативних умінь, але відчують труднощі в окремих комунікативних ситуаціях. Низький рівень виявлено у 33,3% здобувачів освіти обох груп, які мають значні труднощі в комунікативній взаємодії, не вміють ефективно спілкуватися, відчують дискомфорт у спілкуванні з незнайомими людьми.

Аналіз результатів діагностики мотиваційно-ціннісного компонента свідчить про те, що для більшості здобувачів освіти характерна недостатня внутрішня мотивація до комунікативної діяльності. Диференціація Рівнів Сформованості Мотиваційно-Ціннісного Компонента Високий рівень сформованості зазначеного компонента був констатований у 27,8% здобувачів освіти експериментальної групи (ЕГ) та 22,2% здобувачів освіти контрольної групи (КГ). Ці здобувачі освіти демонструють стійкий інтерес до спілкування, прагнуть до встановлення нових контактів та усвідомлюють персональну цінність ефективної комунікації. Середній рівень зафіксовано у 38,9% здобувачів освіти ЕГ та 44,4% здобувачів освітків КГ. Ця категорія виявляє ситуативний інтерес до комунікативної діяльності та не завжди чітко усвідомлює її стратегічну цінність. Низький рівень виявлено у 33,3% здобувачів освіти ЕГ та 33,4% здобувачів освітків КГ. Дана група характеризується відсутністю вираженого інтересу до комунікативної діяльності, а також ігноруванням її значущості для особистісного та професійного розвитку. Отримані дані підтверджують необхідність цільової активізації мотиваційної сфери здобувачів освіти.

Діагностика рефлексивного компонента показала, що більшість здобувачів освіти мають недостатній рівень розвитку здатності аналізувати власну комунікативну діяльність. Високий рівень сформованості цього компонента виявлено лише у 16,7% здобувачів освіти експериментальної групи та 16,6% здобувачів освіти контрольної групи. Ці здобувачі освіти вміють аналізувати свою комунікативну поведінку, усвідомлюють свої комунікативні труднощі, прагнуть до самовдосконалення. Середній рівень зафіксовано у 44,4% здобувачів освіти експериментальної групи та 55,6% здобувачів освіти контрольної групи. Вони частково аналізують свою комунікативну діяльність, але не завжди можуть визначити свої комунікативні труднощі. Низький рівень виявлено у 38,9% здобувачів освіти експериментальної групи та 27,8% здобувачів освіти контрольної групи, які не здатні до рефлексії своєї комунікативної діяльності, не усвідомлюють свої комунікативні труднощі.

На основі результатів діагностики всіх компонентів було визначено загальний рівень сформованості комунікативної компетентності здобувачів освіти експериментальної та контрольної груп. (Таблиця 3.3).

Таблиця 3.3

Рівні сформованості комунікативної компетентності здобувачів освіти на констатувальному етапі

Рівень	Експериментальна група (ЕГ)	Контрольна група (КГ)
Високий	4 здобувачі освіти (22,2%)	5 здобувачів освіти (27,8%)
Середній	8 здобувачів освіти (44,4%)	7 здобувачів освіти (38,9%)
Низький	6 здобувачів освіти (33,4%)	6 здобувачів освіти (33,3%)

Як видно з таблиці 3.3, розподіл здобувачів освіти експериментальної та контрольної груп за рівнями сформованості комунікативної компетентності на констатувальному етапі дослідження є приблизно однаковим, що підтверджує репрезентативність вибірки. У обох групах

переважає середній рівень сформованості комунікативної компетентності (44,4% в експериментальній групі та 38,9% в контрольній групі), значна частина здобувачів освіти має низький рівень (33,4% в експериментальній групі та 33,3% в контрольній групі), і лише невелика частина – високий рівень (22,2% в експериментальній групі та 27,8% в контрольній групі).

Для більш детального аналізу було проведено порівняння результатів діагностики окремих компонентів комунікативної компетентності здобувачів освіти обох груп. (Таблиця 3.4).

Таблиця 3.4

Результати діагностики компонентів комунікативної компетентності здобувачів освіти на констатувальному етапі (у %)

Компоненти комунікативної компетентності	Рівні	Експериментальна група (n=18)	Контрольна група (n=18)
Когнітивний компонент	Високий	22,2	27,8
	Середній	44,4	38,9
	Низький	33,4	33,3
Поведінковий компонент	Високий	16,7	22,2
	Середній	50,0	44,4
	Низький	33,3	33,3
Мотиваційно-ціннісний компонент	Високий	27,8	22,2
	Середній	38,9	44,4
	Низький	33,3	33,4
Рефлексивний компонент	Високий	16,7	16,6
	Середній	44,4	55,6
	Низький	38,9	27,8

Аналіз результатів, презентованих у Таблиці 3.4, експлікує нерівномірність розвитку окремих структурних елементів комунікативної компетентності здобувачів освіти. Найбільш проблематичними визнано поведінковий та рефлексивний компоненти. Це маніфестується у дефіцитарному рівні розвитку практичних комунікативних умінь та навичок, а також недостатній сформованості здатності до самоаналізу власної комунікативної діяльності. Когнітивний та мотиваційно-ціннісний компоненти демонструють відносно кращий рівень становлення, однак також потребують цільової оптимізації.

Порівняльний аналіз результатів діагностики експериментальної та контрольної груп на констатувальному етапі дослідження показав, що статистично значущих відмінностей між групами за рівнем сформованості комунікативної компетентності не виявлено (t-критерій Стюдента становить 0,21 при критичному значенні 2,03 для $p \leq 0,05$), що підтверджує однорідність вибірки та дозволяє проводити формувальний експеримент.

На контрольному етапі дослідження було проведено повторну діагностику рівня сформованості комунікативної компетентності здобувачів освіти експериментальної та контрольної груп за тими ж методиками, що й на констатувальному етапі. Аналіз результатів показав значні позитивні зміни в експериментальній групі порівняно з контрольною [10; 15; 19].

Так, у експериментальній групі суттєво зросла кількість здобувачів освіти з високим рівнем сформованості комунікативної компетентності (з 22,2% до 44,4%), зменшилася кількість здобувачів освіти з низьким рівнем (з 33,4% до 11,1%). У контрольній групі також спостерігалися певні позитивні зміни, але вони були менш виражені: кількість здобувачів освітних з високим рівнем зросла з 27,8% до 33,3%, з низьким рівнем зменшилася з 33,3% до 27,8%.

Аналіз результатів контрольної діагностики окремих структурних компонентів комунікативної компетентності експлікував, що найбільш суттєві позитивні зміни в експериментальній групі (ЕГ) були зафіксовані за поведінковим та когнітивним компонентами. Цей факт трактується як переконливе свідчення ефективності імplementованих медіатехнологій. Вони сприяли інтенсифікації розвитку практичних комунікативних умінь та навичок, а також суттєвому збагаченню знань здобувачів освіти щодо сутності, функцій, видів комунікації та специфіки спілкування в медіапросторі [6; 13; 21].

Статистичний аналіз отриманих даних підтвердив достовірність виявлених відмінностей між експериментальною та контрольною групами на контрольному етапі дослідження (t-критерій Стюдента становить 2,87 при

критичному значенні 2,03 для $p \leq 0,05$), що свідчить про ефективність експериментальної програми розвитку комунікативної здобувачів освіти здобувачів освіти засобами медіатехнологій.

Отже, порівняльний аналіз рівня сформованості комунікативної компетентності здобувачів освіти до та після завершення експерименту однозначно засвідчив, що цільове застосування спеціально розроблених медіатехнологій суттєво підвищує рівень комунікативної компетентності. Ефективність впровадженої програми маніфестується у комплексному розвитку: Інтенсифікації комунікативних умінь і навичок. Розширенні когнітивної бази знань про комунікацію та медіатехнології. Прогресивному зростанні мотивації до комунікативної діяльності. Становленні рефлексивної здатності та спрямованості до самовдосконалення [3; 6; 8; 10; 13; 15; 18; 19; 21]. Отримані емпіричні дані повною мірою підтверджують висунуту гіпотезу дослідження щодо результативності використання медіатехнологій у процесі цільового формування комунікативної компетентності здобувачів освіти.

3.3. Впровадження медіапрактик і оцінка результатів експериментального навчання

На формувальному етапі дослідження в експериментальній групі була впроваджена спеціально розроблена програма формування комунікативної компетентності здобувачів освіти засобами медіатехнологій, яка включала різноманітні медіапрактики [10; 17; 21]. Програма була реалізована в межах навчальних предметів (українська мова, література, історія, інформатика) та позакласної роботи.

Медіапрактики, інтегровані в рамках програми, доцільно диференціювати на декілька функціональних груп [4; 6; 15]:

- Інформаційно-аналітичні: Спрямовані на здійснення аналізу медіатекстів різної типології, критичне оцінювання інформації, а також

ефективний пошук та систематизацію даних із диверсифікованих джерел.

- Комунікативно-інтерактивні: Охоплюють активну участь в онлайн-дискусіях, обговореннях, форумах та забезпечення колаборативної роботи в мережі Інтернет.
- Творчо-продуктивні (Креативні): Фокусуються на генеруванні оригінальних медіапродуктів (зокрема, блогів, відеороликів, подкастів, презентацій, інфографіки).
- Рефлексивно-оцінювальні: Передбачають самоаналіз власної комунікативної діяльності в медіапросторі, здійснення оцінки комунікативних ситуацій та формування навичок саморегуляції комунікативної поведінки. Вказана диференціація забезпечує цільовий розвиток усіх компонентів комунікативної компетентності.

Одним із ключових компонентів програми було створення шкільного медіацентру, в межах якого здобувачів освіти могли практикувати різні види комунікативної діяльності: випуск шкільної газети, ведення блогу, створення відеорепортажів, організація онлайн-дискусій, проведення опитувань, інтерв'ю [19]. Робота в медіацентрі дозволила здобувачам освіти розвивати не лише комунікативні, а й організаторські, лідерські якості, вміння працювати в команді, планувати та реалізовувати медіапроекти.

Значна увага в рамках програми приділялася розвитку критичного мислення здобувачів освіти, формуванню навичок безпечної поведінки в медіапросторі, умінню протистояти інформаційним маніпуляціям [3; 9; 20]. З цією метою проводилися спеціальні заняття з медіаграмотності, під час яких здобувачів освіти опановували навички аналізу й оцінювання медіаповідомлень, навчалися визначати їхню достовірність, розпізнавати фейкову інформацію та маніпулятивні впливи, а також створювати власний медіаконтент.

Особливе місце в програмі займали інтерактивні методи навчання: дискусії, дебати, рольові ігри, тренінги, проєктна діяльність, які створювали

умови для активної комунікативної взаємодії здобувачів освіти, практичного застосування набутих знань та вмінь, розвитку комунікативної креативності [5; 8; 12].

Для об'єктивної оцінки ефективності імplementованих медіапрактик було організовано багатоаспектний моніторинг процесу та результатів навчальної діяльності. Він охоплював комплекс методів емпіричного дослідження:

- Спостереження: Фіксація динаміки комунікативної поведінки здобувачів освіти під час занять.
- Аналіз продуктів діяльності: Експертне оцінювання матеріалізованих результатів роботи здобувачів освіти (письмові роботи, створені медіапроекти).
- Інтерв'ювання: Проведення структурованих бесід із здобувачами освіти, педагогічними працівниками та батьками для збору якісних даних.
- Проміжні діагностичні зрізи: Систематичне періодичне оцінювання поточного рівня сформованості компетентностей.

Вказаний диверсифікований підхід забезпечив комплексний збір інформації для верифікації результативності експериментальної програми.

Аналіз результатів контрольного етапу дослідження показав значні позитивні зміни в рівні сформованості комунікативної компетентності здобувачів освіти експериментальної групи порівняно з контрольною групою. У таблиці 3.5 представлена динаміка розвитку комунікативної компетентності здобувачів освіти після експерименту.

Таблиця 3.5

Динаміка розвитку комунікативної компетентності здобувачів освіти
після експерименту

Рівень	ЕГ (до)	ЕГ (після)	КГ (до)	КГ (після)
Високий	22,2%	44,4%	27,8%	33,3%
Середній	44,4%	44,5%	38,9%	38,9%
Низький	33,4%	11,1%	33,3%	27,8%

Як видно з таблиці 3.5, в експериментальній групі спостерігаються значні позитивні зміни в рівні сформованості комунікативної компетентності: кількість здобувачів освіти з високим рівнем зросла на 22,2%, з низьким рівнем зменшилася на 22,3%. У контрольній групі також відбулися певні позитивні зміни, але вони були менш виражені: кількість здобувачів освіти з високим рівнем зросла лише на 5,5%, з низьким рівнем зменшилася на 5,5%.

Статистичний аналіз отриманих даних за допомогою t-критерію Стьюдента підтвердив достовірність виявлених відмінностей між експериментальною та контрольною групами на контрольному етапі дослідження ($t = 2,87$ при критичному значенні 2,03 для $p \leq 0,05$), що свідчить про ефективність експериментальної програми.

Аналіз результатів діагностики окремих складових комунікативної компетентності засвідчив, що найбільш помітні позитивні зрушення в експериментальній групі спостерігалися у когнітивному та поведінковому компонентах [13; 18]. Так, рівень сформованості когнітивного компонента підвищився у 72,2% здобувачів освіти експериментальної групи, поведінкового – у 77,8%, мотиваційно-ціннісного – у 61,1%, рефлексивного – у 55,6%. Це свідчить про те, що впровадження медіапрактик найбільш ефективно впливає на розвиток знань про комунікацію та медіатехнології, а також на формування комунікативних умінь та навичок.

Аналіз ефективності різних типів медіапрактик, впроваджених у рамках експериментальної програми, дозволив визначити їх вплив на розвиток комунікативної компетентності здобувачів освіти. (Таблиця 3.6).

Таблиця 3.6

Порівняльний аналіз ефективності різних медіапрактик

Порівняльний аналіз ефективності різних медіапрактик

Тип медіапрактик	Когнітивний компонент	Поведінковий компонент	Мотиваційно-ціннісний компонент	Рефлексивний компонент	Середній бал
Інформаційно-аналітичні	4,8	3,5	3,2	4,0	3,9
Комунікативно-інтерактивні	3,7	4,9	4,5	3,7	4,2
Творчо-продуктивні	4,2	4,6	4,7	4,5	4,5
Рефлексивно-оцінювальні	3,5	4,0	4,2	4,9	4,0

Як видно з таблиці 3.6, найбільш ефективними для розвитку комунікативної компетентності здобувачів освіти виявилися творчо-продуктивні медіапрактики (середній бал ефективності 4,5), які передбачали створення власних медіапродуктів – блогів, відеороликів, подкастів, презентацій, інфографіки [11; 19]. Такі практики сприяли розвитку всіх компонентів комунікативної компетентності, особливо мотиваційно-ціннісного (4,7 бала) та поведінкового (4,6 бала).

Досить ефективними також виявилися комунікативно-інтерактивні медіапрактики (середній бал ефективності 4,2), які включали участь в онлайн-дискусіях, обговореннях, форумах, групову роботу в мережі Інтернет [8; 16]. Ці практики найбільше впливали на розвиток поведінкового (4,9 бала) та мотиваційно-ціннісного (4,5 бала) компонентів комунікативної компетентності.

Рефлексивно-оцінювальні медіапрактики (середній бал ефективності — 4,0) демонстрували найвищу результативність у цільовому розвитку рефлексивного компонента комунікативної компетентності (фінальний

показник — 4,9 балів). Ці практики, скеровані на самоаналіз власної комунікативної діяльності у медіапросторі, критичне оцінювання комунікативних ситуацій та формування навичок саморегуляції комунікативної поведінки, підтвердили свою функціональну специфічність і пріоритетний вплив на відповідну компетентнісну сферу.

Інформаційно-аналітичні медіапрактики (середній бал ефективності 3,9), які передбачали аналіз медіатекстів різних типів, критичне оцінювання інформації, пошук та систематизацію інформації з різних джерел, найбільше сприяли розвитку когнітивного компонента (4,8 бала) [3; 9; 20].

Високу ефективність творчо-продуктивних та комунікативно-інтерактивних медіапрактик можна пояснити тим, що вони створюють умови для активної комунікативної діяльності здобувачів освіти, практичного застосування набутих знань та вмінь, розвитку творчих здібностей, формування мотивації до комунікативної діяльності [5; 15; 21]. Ці практики найбільш повно реалізують принципи діяльнісного, особистісно-орієнтованого та компетентнісного підходів до навчання.

Важливо відзначити, що ефективність медіапрактик значною мірою залежала від їх систематичного та комплексного використання, врахування індивідуальних особливостей здобувачів освіти, створення комунікативно-орієнтованого освітнього середовища, яке стимулює активну комунікативну діяльність.

Аналіз результатів експериментального навчання уможливив детермінацію ключових педагогічних умов ефективного застосування медіатехнологій для формування комунікативної компетентності здобувачів освіти [1; 7; 10; 17; 22]:

- **Комплексність та Зміст:**
- Створення комунікативно-орієнтованого медіаосвітнього середовища. Забезпечення системності та комплексності у використанні диверсифікованих типів медіапрактик. Інтеграція медіаосвітніх компонентів у змістове наповнення навчальних предметів.

- **Взаємодія та Індивідуалізація:**

- Забезпечення суб'єкт-суб'єктної взаємодії в системі "учитель-здобувач освіти" (на засадах партнерства). Врахування індивідуальних психолого-педагогічних особливостей здобувачів освіти. Використання інтерактивних методів навчання (як ключового інструментарію).

- **Мотивація та Рефлексія:**

- Створення ситуацій успіху в комунікативній діяльності з метою стимулювання. Формування стійкої мотивації до комунікативної діяльності. Забезпечення розвитку рефлексивних умінь здобувачів освіти.

- **Практична Орієнтація:**

- Створення умов для практичного застосування набутих знань та сформованих умінь. Дотримання вказаних педагогічних умов є критичним для досягнення високої результативності в процесі становлення комунікативної компетентності засобами медіатехнологій.

Таким чином, впровадження медіапрактик у навчальний процес сприяє значному підвищенню рівня комунікативної компетентності здобувачів освіти, розвитку їхніх комунікативних умінь та навичок, збагаченню знань про комунікацію та медіатехнології, формуванню мотивації до комунікативної діяльності, розвитку здатності до рефлексії та самовдосконалення [1; 3; 5; 7; 8; 9; 10; 11; 13; 15; 16; 17; 18; 19; 20; 21; 22]. Результати експериментального дослідження підтверджують ефективність розробленої методичної системи формування комунікативної компетентності здобувачів освіти засобами медіатехнологій та доцільність її впровадження в освітню практику закладів загальної середньої освіти.

ВИСНОВКИ

У магістерській роботі здійснено теоретичне узагальнення та запропоновано практичне розв'язання наукової проблеми формування комунікативної компетентності здобувачів освіти за допомогою медіатехнологій. Результати проведеного дослідження дають підстави сформулювати такі висновки.

Теоретичний аналіз наукової літератури засвідчив, що комунікативна компетентність є інтегративною якістю особистості, яка включає знання, уміння, навички та особистісні якості, необхідні для ефективної комунікації в різноманітних ситуаціях [10; 13; 18]. Сучасні дослідники розглядають комунікативну компетентність як багатокомпонентне утворення, що включає когнітивний, поведінковий, мотиваційно-ціннісний та рефлексивний компоненти. Формування комунікативної компетентності здобувачів освіти є одним із пріоритетних завдань сучасної освіти, оскільки визначає здатність особистості до успішної соціалізації та самореалізації в інформаційному суспільстві.

Дослідження верифікувало, що медіатехнології володіють значним потенціалом для прогресивного розвитку комунікативної компетентності здобувачів освіти [4; 5; 6; 9; 15; 17]. Медіатехнології ініціюють створення автентичного комунікативного середовища, сприяють активізації пізнавальної діяльності, розвитку критичного мислення, а також гарантують ефективну індивідуалізацію та диференціацію навчального процесу. Застосування медіатехнологій уможливорює моделювання різноманітних комунікативних ситуацій, розширення лінгвістичного досвіду здобувачів освітніх, формування навичок міжкультурної комунікації та медіаграмотності. Серед найбільш результативних медіатехнологій варто виділити: цифрові освітні платформи, соціальні медіа, блоги, подкасти, відеоконференції та інтерактивні мультимедійні ресурси.

Визначено, що цифровий контент відкриває широкі можливості для формування мовленнєвих навичок здобувачів освіти [2; 3; 11; 12; 15; 19; 20]. Різноманітність форматів цифрового контенту дозволяє реалізовувати індивідуальний підхід до навчання, враховуючи особливості сприйняття інформації кожним здобувачем освіти. Використання аудіоматеріалів, відеоконтенту, інтерактивних ресурсів сприяє розвитку навичок аудіювання, читання, письма, говоріння, збагаченню словникового запасу, формуванню граматичних навичок.

Встановлено, що інтерактивні платформи та онлайн-сервіси є потужним засобом стимулювання комунікації та розвитку комунікативної компетентності здобувачів освіти [5; 6; 7; 8; 16; 19; 21; 22]. Вони створюють унікальне середовище для активної взаємодії, обміну думками, спільного вирішення проблем, що сприяє формуванню комунікативних навичок, розвитку критичного мислення, творчості, вміння працювати в команді. Використання Google Workspace, Microsoft Teams, Zoom, Moodle та інших онлайн-сервісів дозволяє організувати інтерактивне навчання, залучити всіх здобувачів освіти до активної взаємодії.

Емпіричне дослідження підтвердило ефективність використання медіатехнологій для формування комунікативної компетентності здобувачів освіти. Експериментальна програма, яка включала інформаційно-аналітичні, комунікативно-інтерактивні, творчо-продуктивні та рефлексивно-оцінювальні медіапрактики, сприяла значному підвищенню рівня комунікативної компетентності здобувачів освіти експериментальної групи. В експериментальній групі кількість здобувачів освіти з високим рівнем сформованості комунікативної компетентності зросла на 22,2%, тоді як у контрольній групі лише на 5,5%.

Аналіз результативності свідчить, що найбільш ефективними виявилися такі функціональні групи медіапрактик [6; 11; 15; 19]:

- Творчо-продуктивні (Креативні): Передбачали генерування власних медіапродуктів (зокрема, блогів, відеороликів, подкастів, презентацій, інфографіки).
- Комунікативно-інтерактивні: Включали активну участь в онлайн-дискусіях, обговореннях, форумах та забезпечення колаборативної роботи в мережі Інтернет.

Саме ці практики забезпечують найбільш повну реалізацію ключових методологічних принципів: діяльнісного, особистісно-орієнтованого та компетентнісного підходів до навчання, що й обумовило їхній високий вплив на становлення комунікативної компетентності.

За результатами проведеного дослідження та аналізу релевантних наукових джерел [1; 7; 8; 10; 17; 21; 22], детерміновано комплекс ключових педагогічних умов, дотримання яких є критичним для ефективного застосування медіатехнологій у процесі становлення комунікативної компетентності здобувачів освіти. Ці умови фокусуються на створенні оптимального навчального контексту, організації навчального процесу та внутрішньому світі здобувача освіти. Ключовими серед них визначено: створення комунікативно-орієнтованого медіаосвітнього середовища; забезпечення системності та комплексності у використанні різних типів медіапрактик; інтеграція медіаосвітніх компонентів у змістове наповнення навчальних предметів; забезпечення суб'єкт-суб'єктної взаємодії в системі «учитель–учень» (на засадах партнерства); врахування індивідуальних психолого-педагогічних особливостей здобувачів освіти; використання інтерактивних методів навчання; створення ситуацій успіху в комунікативній діяльності з метою стимулювання; формування стійкої мотивації до комунікативної діяльності; забезпечення розвитку рефлексивних умінь здобувачів освіти та створення умов для практичного застосування набутих знань та вмінь. Дотримання вищезазначеного комплексу умов є запорукою системного та результативного становлення комунікативної компетентності в умовах цифровізації освітнього процесу.

Розроблено практичні рекомендації щодо використання медіатехнологій для формування комунікативної компетентності здобувачів освіти, які можуть бути впроваджені в практичну діяльність закладів освіти. Зокрема, рекомендовано створювати шкільні медіацентри, організовувати медіапроекти, інтегрувати медіаосвітні компоненти у зміст різних навчальних предметів, проводити тренінги з розвитку комунікативної компетентності, використовувати різноманітні онлайн-платформи та сервіси для організації інтерактивного навчання.

Статистичний аналіз отриманих даних підтвердив достовірність виявлених відмінностей між експериментальною та контрольною групами (t-критерій Стьюдента становить 2,87 при критичному значенні 2,03 для $p \leq 0,05$), що свідчить про ефективність експериментальної програми розвитку комунікативної компетентності здобувачів освіти засобами медіатехнологій.

На нашу думку, перспективи подальших досліджень полягають у розробці та апробації медіаосвітніх програм для різних вікових груп здобувачів освіти, дослідженні впливу окремих видів медіатехнологій на розвиток конкретних компонентів комунікативної компетентності, вивченні можливостей використання інноваційних медіатехнологій (віртуальної та доповненої реальності, штучного інтелекту) для формування комунікативної компетентності здобувачів освіти, а також у розробці методичних рекомендацій для вчителів щодо ефективного використання медіатехнологій в освітньому процесі.

Результати дослідження можуть бути використані в практичній діяльності закладів загальної середньої освіти, системі підвищення кваліфікації педагогічних працівників, процесі професійної підготовки майбутніх учителів. Розроблена методична система формування комунікативної компетентності здобувачів освіти засобами медіатехнологій може стати основою для створення навчально-методичних посібників, проведення тренінгів та семінарів для педагогів.

Таким чином, проведені дослідження підтверджують гіпотезу про те, що цілеспрямоване та систематичне використання медіатехнологій у навчальному процесі за умови створення відповідних педагогічних умов сприяє ефективному формуванню комунікативної компетентності здобувачів освіти. Впровадження медіапрактик у освітній процес відповідає вимогам сучасної освіти та потребам інформаційного суспільства, забезпечує підготовку здобувачів освіти до життя та професійної діяльності в умовах цифрової ери [1; 2; 3; 4; 5; 6; 7; 8; 9; 10; 11; 12; 13; 14; 15; 16; 17; 18; 19; 20; 21; 22; 23].

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Бесова О. Медіаосвітні технології у формуванні інформаційної компетентності майбутніх учителів математики. Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології. 2018. № 5 (79). С. 112–123.
2. Василюк С., Алексейчик О., Проценко О. Модель впровадження медіаосвіти в систему роботи дошкільного навчального закладу. Актуальні питання гуманітарних наук. 2020. Вип. 28. Т. 2. С. 175–180.
3. Волошенюк О., Ганик О., Голощапова В., Дегтярьова Г., Іванова І. Медіаграмотність у початковій школі: посібник для вчителя. Київ: Академія української преси, Центр вільної преси, 2018. 156 с.
4. Гуріненко І. Медіазасоби навчання у початковій школі. Наукові записки Малої академії наук України. Серія: Педагогічні науки. 2017. Вип. 9. С. 126–135.
5. Дичківська І. Інноваційні педагогічні технології: навчальний посібник. Київ: Академвидав, 2015. 304 с.
6. Друшляк М., Семенов О., Грона Н., Пономаренко Н., Семеніхіна О. Типологія інтернет-ресурсів для розвитку інфомедіа-грамотності молоді. Інформаційні технології і засоби навчання. 2021. Т. 81. № 1. С. 119–138.
7. Кальна О., Колесніченко І., Шульга Л. Особливості застосування медіаосвіти у закладах вищої освіти. Вісник Луганського національного університету імені Тараса Шевченка. Педагогічні науки. 2019. № 7 (330). С. 78–86.
8. Козак Л., Козлітін Д. Місце і роль медіа-технологій у підготовці майбутніх педагогів дошкільної та початкової освіти. Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології. 2020. № 3 (97). С. 224–234.
9. Коневщинська О. Розвиток медіаосвіти і медіакультури в умовах сучасного інформаційного суспільства. Вісник Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв. 2016. № 4. С. 106–110.
10. Концепція впровадження медіаосвіти в Україні (нова редакція) / за ред. Л. А. Найдьоновой, М. М. Слюсаревського. Київ. 2016. 16 с.

11. Кузьма І. І. Формування медіаграмотності дітей старшого дошкільного віку: теорія і технологія: монографія. Тернопіль: Осадца Ю.В., 2019. 188 с.
12. Лашук Н. Роль технологій та стратегій медіаосвіти для формування медіакомпетентності майбутніх маркетологів. Вісник Глухівського національного педагогічного університету ім. О. Довженка: зб. наук. праць. Серія: Педагогічні науки. 2019. Вип. 40. С. 167–175.
13. Онкович Г. Медіаосвіта (Загальний курс): програма навчального курсу для студентів вищих навчальних закладів. Київ: ІВО НАПН України. 2010. 24 с. URL: <https://mayakovka.od.ua/wp-content/uploads/2017/12/mediaosvita.doc> .
14. Петрик Л. Класифікація медіа-засобів у науково-педагогічній літературі. Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції. Київ, 2015. С. 143–150. URL: <https://elibrary.kubg.edu.ua/id/eprint/10929/>
15. Петрик Л. Медіадидактичний супровід іншомовної підготовки майбутніх учителів початкової школи. Освітологічний дискурс. 2021, № 1 (32). С. 112-128. URL: https://elibrary.kubg.edu.ua/id/eprint/35387/1/Petryk%20L.V._MSIPMYPH.pdf
16. Петрик Л. Медіазасоби у підготовці майбутніх вчителів початкової школи: поняття та сутність. Materials of the V – the International Science Conference on Emerging Trends in Science and Education "Theory and Practice: Problems and Prospects". Riga, Latvia, 2020. P. 321–326.
17. Саварін П. Підготовка майбутнього викладача технічних дисциплін до застосування медіатехнологій у професійній діяльності: дис. канд. пед. наук: 13.00.04 теорія і методика професійної освіти. Луцьк. 2018. 285 с.
18. Семеног О. Професійна підготовка майбутніх учителів української мови і літератури: монографія. Суми: ВВП «Мрія-1» ТОВ, 2005. 404 с.
19. Скрипка Г. Формування в учнів навичок ХХІ століття засобами інформаційно-комунікаційних технологій. Інформаційні технології і засоби навчання. 2016. Т. 54, Вип. 4. С. 99–107.
https://www.researchgate.net/publication/331470181_FORMUVANNA_V_UCNI

V NAVICOK XXI STOLITTA ZASOBAMI INFORMACIJSNO-KOMUNIKACIJNIH TEHNOLOGIJ

20. Тригуб Т. Формування ціннісної сфери школярів під впливом різних медіазасобів та різного медіаконтенту. Наукові студії із соціальної та політичної психології. 2013. Вип. 33. С. 207–214. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nsspp_2013_33_22

21. Ячменик М. Підготовка майбутніх учителів української мови і літератури до застосування засобів медіаосвіти у професійній діяльності: методологічні підходи. Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології. 2016. № 4 (58). С. 442–451.

22. Chervinska I., Derenko V., Prytulyak O. Integration of media technologies into the content and tasks of inclusive education. The XXXIV International Scientific and Practical Conference "Problems of the introduction of modern educational technologies". Prague, Czech Republic. 2020. P. 56–61.

23. Iryna Ivanets, Tetiana Panychok: Integration digitaler medien in den unterrichtsprozess zur bildung kimmunikativer fähigkeiten. 2025. с. 247-249

ДОДАТКИ

Додаток А

АНКЕТА

Дослідження впливу медіатехнологій на формування комунікативної компетентності здобувачів освіти

Шановні здобувачі освіти! Просимо Вас відповісти на запитання анкети. Ваші відповіді допоможуть нам дослідити, як медіатехнології впливають на розвиток комунікативних навичок. Анкета є анонімною.

1. Як часто Ви використовуєте медіатехнології (інтернет, соціальні мережі, месенджери) для спілкування?

- Щодня
- Кілька разів на тиждень
- Кілька разів на місяць
- Рідко
- Не використовую

2. Скільки часу щодня Ви витрачаєте на взаємодію з різними медіа (соціальні мережі, відеоплатформи, месенджери тощо)?

- Менше 1 години
- 1-2 години
- 3-4 години
- 5-6 годин
- Більше 6 годин

3. Які медіаресурси Ви використовуєте найчастіше для навчання? (можна обрати декілька варіантів)

- Освітні платформи (Coursera, EdEra, Prometheus тощо)
- Відеохостинги (YouTube, TikTok тощо)
- Соціальні мережі (Facebook, Instagram, Telegram тощо)
- Електронні бібліотеки
- Блоги та подкасти
- Інше (вказіть) _____

4. Яким чином використання медіатехнологій вплинуло на Ваші комунікативні навички?

- Значно покращило
- Дещо покращило
- Не вплинуло
- Погіршило
- Важко відповісти

5. Оцініть свій рівень володіння навичками онлайн-комунікації:

- Високий (вільно спілкуюся в різних цифрових форматах)
- Середній (достатній для повсякденного спілкування)
- Базовий (використовую обмежену кількість засобів комунікації)
- Початковий (маю труднощі з використанням цифрових засобів комунікації)

6. Які труднощі Ви відчуваєте під час комунікації в цифровому середовищі? (можна обрати декілька варіантів)

- Складно висловити свої емоції
- Не вистачає невербальних сигналів
- Важко зрозуміти наміри співрозмовника
- Страх неправильного тлумачення написаного
- Складно підтримувати тривалу розмову
- Не відчуваю жодних труднощів
- Інше (вказіть) _____

7. Як часто Ви створюєте власний медіаконтент (блоги, відео, подкасти, пости в соцмережах тощо)?

- Щодня
- Кілька разів на тиждень
- Кілька разів на місяць
- Дуже рідко
- Ніколи не створюю

8. Чи перевіряєте Ви достовірність інформації, отриманої з медіаджерел?

- Завжди перевіряю з використанням декількох джерел

- Часто перевіряю
- Іноді перевіряю
- Рідко перевіряю
- Ніколи не перевіряю

9. Оцініть за 5-бальною шкалою, наскільки медіатехнології допомагають Вам у навчанні (де 1 - зовсім не допомагають, 5 - значно допомагають):

- 1 2 3 4 5

10. Які медіатехнології, на Вашу думку, найбільш ефективні для розвитку комунікативних навичок? (відкрите питання)

11. Чи використовують учителі медіатехнології під час навчання?

- Використовують регулярно і різноманітні
- Використовують регулярно, але обмежену кількість
- Використовують рідко
- Майже не використовують
- Не використовують взагалі

12. Чи відчуваєте Ви різницю в своїй комунікації онлайн та офлайн?

- Так, в онлайн-спілкуванні я більш відкритий(а) і впевнений(а)
- Так, в офлайн-спілкуванні я більш відкритий(а) і впевнений(а)
- Ні, моя комунікація не залежить від формату
- Важко відповісти

13. Які навички, на Вашу думку, необхідні для ефективної комунікації в цифровому середовищі? (можна обрати декілька варіантів)

- Критичне мислення
- Цифрова грамотність
- Емоційний інтелект
- Культура спілкування
- Вміння чітко формулювати думки
- Здатність аналізувати інформацію
- Інше (вказіть) _____

14. Як Ви оцінюєте вплив медіатехнологій на Ваше повсякденне життя?

- Переважно позитивний

- Скоріше позитивний, ніж негативний
- Нейтральний
- Скоріше негативний, ніж позитивний
- Переважно негативний

15. Як, на Вашу думку, можна покращити використання медіатехнологій в освітньому процесі? (відкрите питання)